

De Canadese veteraan Stanley Butterworth (87) verloor zijn broer in Groningen. Soldaat Fred Butterworth, destijds 22 jaar, was de eerste van meer dan veertig Canadesen die omkwamen bij de bevrijding van Groningen. Fred Butterworth was een jongen – zo herinneren veteranen van het Garry Horse – tankregiment zich – met het hard op de goede plaats. Een echte kameraad, een good guy. Op de bevrijdingstocht van Normandier tot Noord – Nederland had hij met zijn makkers voor heel wat vuren gestaan. Maar op de avond van 13 april 1945 kwam er een einde aan zijn leven Stanley verteld zijn verhaal.

Picknick van de Familie Butterworth in Lake Winnipeg. Fred zit rechts onder met zijn zusje Doreen op schoot. Achter hem staat moeder Doris, die hun hond Jackey vasthoudt. Vierde van links achterste rij is Stanley hij staat naast zijn vader Fred Sr. (met gekruiste armen).

Foto prive-collectie van Stanley Butterworth

Fred werd op 22 april 1922 geboren in Winnipeg, in de Canadese staat Manitoba, als oudste zoon van Fred Sr. (1896) en Doris Butterworth (1900). Later volgden broer Stanley (1924) en zussen Ruth (1927) en Doreen (1935). Vader Butterworth was werkzaam bij een zeep en chemicaliënbedrijf. Tijdens de Eerste wereldoorlog vocht hij als geallieerde soldaat in Frankrijk, Egypte en Palestina. Zijn beide zoons volgden zijn voorbeeld en streden in de volgende Wereldoorlog voor de bevrijding van West – Europa.

Fred volgde onderwijs in Winnipeg op de Champlain Elementary School, Machray Junior School en vervolgens op St. John's Technical High School. Sport was zijn grote passie hij voetbalde en ijshockeyde graag. Om een extra zakcentje te verdienen werkte hij van zijn 14^e tot 16^e als krantenbezorger samen met zijn broertje Stanley. Ook verkocht hij frisdrank, ijs en snoep tijdens voetbalwedstrijden. Op een familieportret tijdens een familie uitstapje bij Lake Winnipeg in 1937 kijkt Fred glimlachend naar de camera met zijn jongere zusje Doreen op schoot.

“Hij was een beetje langer dan ik” aldus de ongeveer 1,75 meter lange Stanley. “We gingen wel met elkaar op de vuist, maar dan zoals broers dat doen” grapt hij. Fred en zijn vriendin Dorothy trokken veel op met Stanley, zijn vriendin Hazel en hun vrienden.

Na de middelbare school werkte Fred in een vleesverwerkingsbedrijf en vervolgens bij schoonmaakfabrikant Empire Soap Co. Ook al had hij een baan die hem vrijstelde van diensplicht melde hij zich toch op 28 april 1943 vrijwillig bij het Canadese leger samen met zijn broer. Veel van onze vrienden maakten destijds de zelfde keuze, zegt Stanley. Wat oorlog werkelijk betekende daar hadden we nog geen voorstelling van. We waren jonge avontuurlijke mannen voor zo ver we ons mannen konden noemen op die leeftijd.

Beide broers ondergingen een intensieve militaire training. Het begon met medische testen, inentingen, IQ tests en exercities. Ze werden ingedeeld bij de pantsereenheden als tankschutter. Ze kregen conditietraining en leerden met wapens om te gaan. Een zeer onaangenaam onderdeel van onze militaire opleiding was het testen van gasmaskers. We werden in een afgesloten ruimte gestopt vol traangas om de effectiviteit van het masker te bewijzen. Voordat we de kamer verlieten moesten we ons gasmasker afdoen. Tranen stroomden over ons gezicht.

Vervolgens werden Fred en Stanley overgeplaatst naar Ontario. Daar volgde ze meer dan zes maanden lang een geavanceerde schiettraining en een radiocommunicatieopleiding. Toen ze hun training succesvol voltooiden vertrokken ze naar Europa. Op 1 Juni 1944 zetten ze voor het eerst voet op Europese bodem te Greenock in Schotland. Stanley: Gelukkig kwamen we pas enkele maanden na D-Day in actie.

In September 1944 werden de broers door de legerleiding bij verschillende squadron's ingedeeld. Fred maakte sindsdien deel uit van het B-squadron en Stanley van het A-squadron van het tankregiment van Fort Garry Horse. Dit was een gepantserde verkenningseenheid van het Canadese leger. De broers participeerden en dezelfde gevechten. Bij de Belgisch – Nederlandse grens schakelden ze kustbatterijen uit, de zogenaamde Breskens pocket. Vervolgens vochten ze via Woensdrecht en Nijmegen een weg naar Doetichem. In de Noord-Brabantse plaats Grave hadden ze drie weken verlof. Wat deden de mannen in hun vrije tijd? We bespraken de nieuwtjes die we lazen in de brieven van onze familie. Ook bedachten we wat we zouden schrijven. En natuurlijk dronken we op de overwinning.

In februari en maart 1945 vochten de broers in de slag om het Hochwald, een van de grootste tanksagen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een maand later bereikten ze Gronings grondgebied. Het was vrijdag 13 april 1945 toen een groot deel van de 2nd Canadian Infantry Division langs het vliegveld in Eelde en Paterswolde aankwam met het oorlogsmaterieel. De tanks van het B-squadron van Fort Garry Horse onder leiding van Sergeant Chauk, gingen samen met een aantal gepantserde personeelsvoertuigen op weg naar de rand van de stad Groningen. Vervolgens reed de 3rd Troop van het B-squadron door over de Paterswoldseweg tot bij het Stadspark, waar zo ongeveer de bebouwde kom begon. Fred zat in de eerste Sherman tank die om 16.00 Groningen binnen reed.

Stanley Butterworth tijdens zijn bezoek aan de Paterswoldseweg 7 mei 201
Foto; Gerhard Smit

Duitse militairen hadden zich verschanst aan de kant van het Stadspark. Vanuit een schuilloopgraaf richtte een Duitser zijn Panzerfaust, een terugslagloos antitankwapen dat op de schouder werd gedragen, en vuurde op de toren van de tank. Dit gebeurde omstreeks 18.35 uur. Het B-squadron werd verrast en kreeg de volle laag. Fred werd dodelijk getroffen. De tank raakte onbestuurbaar, maakte een bocht naar rechts en ramde het pand van de familie Van Liefland. Het huis op nummer 188 vloog vervolgens in brand en zette het gehele huizenblok in vlammen. De rest van de bemanning maakt dat ze zo snel mogelijk uit de tank kwam.

Stanley's squadron bereikte de stad pas op vrijdagavond. Hij had zich voorgenomen om Fred te treffen in de Canadese legerbasis in het Stadspark. Maar daar vond hij hem niet. Hij werd bij de legerleiding geroepen en hoorde het afschuwelijke nieuws dat zijn broer was gesneuveld. De daarop volgende dagen voelde hij zich emotioneel. Veel tijd om stil te staan bij de dood van zijn broer was er niet. Fred stierf in Groningen ik moest door. Als soldaat ben je getraind om je werk te doen. Anderen moeten op je kunnen bouwen. De strijd was immers nog niet teneinde. Hij worstelde om het trieste bericht over te brengen aan de familie. Woorden konden niet beschrijven wat er was gebeurd. Stanley nam zich voor om zo snel mogelijk naar huis te schrijven. Tegenwoordig worden familieleden binnen enkele uren op de hoogte gesteld. Mijn ouders hoorden het nieuws pas een week later per brief.

Muurplaat van Fred Butterworth, perceel 188 aan de paterswoldseweg
Foto; Gerhard Smit

Het Canadese leger – waaronder Stanley – vocht zich een weg door Groningen wat op 16 april resulteerde in de bevrijding van de stad. Toen pas werd Freds lichaam uit de tank gehaald en begraven aan de andere kant van de Paterswoldseweg in de volkstuin. Het was een voorlopige rustplaats. Later zou het stoffelijk overschot worden overgebracht naar de Holterberg het Canadese ereveld. De overwinning op Groningen was voor Stanley bitterzoet. Enkele dagen later vertrok Stanley's tankdivisie naar Oldenburg, in januari 1946 arriveerde hij weer in zijn vaderland, zonder zijn broer.

Groningen is voor Stanley een emotionele plek. In 1995 keerde hij voor het eerst terug om met zijn zus Ruth de gedenkplaat ter herinnering aan hun broer aan de Paterswoldseweg 188 te onthullen. Ook in mei 2011 bezocht hij de plek waar zijn broer sneuvelde. De dankbaarheid van de Groningers doet hem goed. Dit jaar is de gedenkplaat geadopteerd door de Openbare Daltonschool, De Starter, die zich vlak om de hoek aan de Parkweg bevindt. Zo houdt ook de jeugd de herinnering aan Fred levend. Vrienden van het voormalige gemeentelijke 5 mei Comité Groningen zorgen voor het graf.

Ook in Canada doet een plek aan Fred herinneren het naar hem vernoemde *Lake Butterworth* in Manitoba. Stanley denkt vaak aan zijn broer, in het bijzonder op 11 november *Remembrance Day*. Mijn zussen en ik hebben meer dan tien kleinkinderen en ook achterkleinkinderen. We hebben vaak gezegd als Fred niet zo jong zou zijn gestorven dan was onze familie nu veel groter geweest.

Met dank aan Stanley Butterworth